

Uloga lutke u odgoju djece

Dobraš Bakić, Danijela

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:751336>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

DANIJELA DOBRAŠ BAKIĆ

ULOGA LUTKE U ODGOJU DJECE

Završni rad

Pula, 2021.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

DANIJELA DOBRAŠ BAKIĆ

ULOGA LUTKE U ODGOJU DJECE

Završni rad

JMBAG: 0115025602, izvanredni student

Studijski smjer: Predškolski odgoj

Predmet: Lutkarstvo i scenska kultura

Znanstveno područje: Umjetničko područje

Znanstveno polje: Kazališna umjetnost

Znanstvena grana: Lutkarstvo

Mentor: doc. art. Breza Žižović

Pula, 2021.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani DANIJELA DOBRAS BAČIĆ, kandidat za prvostupnika STRUČNOG PEDAGOGSKOG STUDIJA PREDŠKOLSKE ODGOJE ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljeni način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student
[Redacted Signature]

U Puli, 26.05.21.

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOG DJELA

Ja, DANIJELA DOBRAS BAKU¹ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj Završni rad pod nazivom ULOGA LUTKE U ODGOJU DJECE

koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 26.09'21.

Potpis

[Redacted Signature]

SADRŽAJ

1. UVOD.....	6
2. LUTKA I SCENSKA UMJETNOST.....	7
3. VRSTE SCENSKIH LUTAKA.....	9
3.1. Karakteristike ručne lutke	9
3.2. Ručna lutka - ginjol.....	10
3.2.1. Anatomija ginjola	11
3.3. Ručna lutka- zijevalica	13
3.3.1. Anatomija zijevalice.....	14
3.4. Lutke sjene.....	14
3.5. Štapna lutka- <i>javajka</i>	16
3.6. Lutke na koncima- <i>marionete</i>	17
3.6.1. Anatomija marionete	18
4. VAŽNOST LUTKE U ODGOJU DJECE.....	20
4.1. Lutka u poticanju dječjeg stvaralaštva.....	21
4.2. Važnost lutke u poticanju dječjeg govora	22
4.3. Uloga lutke u poticanju dječje samostalnosti	23
4.4. Uloga lutke u poticanju dječje pozitivne slike o sebi.....	24
5. LUTKA U RUKAMA ODGOJITELJA	26
6. PRAKTIČNI DIO RADA.....	29
7. ZAKLJUČAK.....	37
8. LITERATURA	38
9. POPIS SLIKA	40
SAŽETAK.....	42
SUMMARY	43

1. UVOD

Završni rad s temom "Uloga lutke u odgoju djece" izabran je radi važnosti utjecaja scenske lutke na dječji život od najranije dobi. Obrađuje se uloga scenske lutke u odgoju i obrazovanju djece predškolske dobi koja djeci omogućuje otići u svijet mašte. Na samom početku istaknut će se pojam i važnost lutke te scenske umjetnosti u djetetovom životu. Lutkarstvo, a samim time i lutka neizmjereno su bitni u poticanju dječje mašte, kreativnosti, emocionalnog razvoja, verbalne i neverbalne komunikacije, socijalne kompetencije.

Postoje različiti načini zadovoljavanja dječjih potreba i razvoja igrom koja je djeci najprirodnija jer igrajući se najbolje uče i spoznavaju. Djeci treba omogućiti što kvalitetnije okruženje i poticajne materijale jer u dječjoj mašti svaki predmet ima život i dušu. Upotreba scenske lutke u predškolskoj ustanovi najbolji je izbor jer u simboličkim igrama sa scenskom lutkom djeca otkrivaju svoja emocionalna i spoznajna iskustva. Lutku i dijete povezuje igra, a bez igre ne bi postojala sposobnost doživljaja i gledanja predmeta na način i u formi lutke. Kad lutka oživi u rukama djeteta, ono više nije samo pasivni promatrač, već aktivni sudionik stvaranja novog lika ili priče. Ne postoji dijete koje nema svoju omiljenu lutku ili plišanu igračku, koja ga prati od ranog djetinjstva kroz sve njegove doživljaje i emocije. Lutka ima veliku odgojno-obrazovnu vrijednost te ju odgojitelji trebaju što češće upotrebljavati u radu s djecom. Predmet i cilj ovog rada je upoznavanje scenske lutke i njene uloge u odgojnom procesu.

U tu svrhu, u drugom i trećem poglavlju predstavljena je scenska lutka- estetika i vrste scenskih lutaka.

Četvrto poglavlje sadrži razvojna područja u kojima lutka potiče brža i bolja postignuća. U petom poglavlju nabrojani su prijedlozi lutkarskih aktivnosti za odgojitelje, a u šestom poglavlju je opisana lutkarska aktivnost u jasličkoj skupini.

2. LUTKA I SCENSKA UMJETNOST

“Bit je lutkarstva, kao grane scenske umjetnosti, u neobično lijepom, poetskom činu oživljavanja nežive materije preko glumca lutkara.” (Pokrivka, 1985: 8). Važnost korištenja lutke u odgojno-obrazovnom procesu prepoznata je od struke i šire javnosti. Lutka uvelike utječe na razvoj dječje osobnosti na emocionalnoj, etičkoj i estetskoj razini te na razvoj kreativnog mišljenja (Majaron i Kroflin, 2004). Ona je glavno izražajno sredstvo lutkarstva kao scenske umjetnosti. Autorica Pokrivka (1985) smatra da je od svih grana scenske umjetnosti lutkarstvo najprikladnije za predstavljanje fantastike, čudesnih prizora i bajki. Lutkarstvo kao djetetov prvi prozor u svijet podrazumijeva lutku kao pokretnu figuru predviđenu lutkarskoj izvedbi na pozornici. Sam pojam lutke obuhvaća razne figure koje su predviđene za dječju igru, primjerice lutku igračku, plastičnu, porculansku, modnu, scensku lutku. Scensku lutku u lutkarstvu obilježava mehanizam kojim lutkar manipulira i daje tom objektu, figuri ili predmetu život (Županić Benić, 2019). Bastašić (1990) navodi da je jedno od ishodišta lutke igra, posebice igra u djetinjstvu koja doprinosi boljem razumijevanju pojava u sebi i u svijetu. Po Bastašiću (1990) igra uvijek počinje fizičkim i psihičkim pokretom lutke koji stvara svojevrsan jezik znakovlja upućen suigračima ili publici.

Likovni izraz scenske lutke je pojednostavljen i jezgrovit. Njime nam lutke prenose tko su, što žele, kakve su. Uvijek treba izbjegavati pretjeranu karikaturu, ružnu deformaciju likova i isforsiranu ekspresiju koja dovodi do neprepoznatljivosti likova. Dijete se s takvom lutkom ne može poistovjetiti i ona neće razigrati dječju maštu. Neprihvatanje takvih lutaka očituje se na predstavi tako da djeca počnu pričati međusobno pa je u dvorani stalni žamor ili su izrazito pasivna u praćenju toka radnje. Scenska lutka mora uz likovne kvalitete biti i lutkarski funkcionalna tj. obavljati one radnje koje obilježavaju njen karakter (Pokrivka, 1985). Pojam lutke će se u završnom radu upotrebljavati u kontekstu scenske lutke koja je neiscrpan izvor dječje kreativnosti i nudi pregršt mogućnosti rada s njom za razliku od gotove lutke- igračke, koja kako objašnjava Šimunov (2008.), puno manje angažira dijete u igri te mu oduzima stvaralačko djelovanje i razvoj kreativnosti. Scenska lutka može biti svaki predmet kojemu je dodan pokret (Kroflin, 2011).

Autorica Coffou (2004) smatra da dječje lutkarsko stvaralaštvo razvija spoznaje, djeluje didaktički i liječi negativne posljedice nastale tijekom dječjeg odrastanja.

Slika 1. Scenske lutke, <https://www.profil-klett.hr/lutka-prijatelj-i-suradnik-u-ucenju> (preuzeto 21. 8. 2021.)

3. VRSTE SCENSKIH LUTAKA

Lutke dijelimo prema načinu izrade, rukovanja, prema materijalu i funkciji. Županić BeniĆ (2009) sistematizira lutke prema načinu pokretanja (rukom, koncima ili štapom) na ručne lutke (ginjol-lutke i zijevalice), lutke na štapu (javajke, lutke za kazalište sjena i velike lutke) te lutke na koncima (marionete). S obzirom na poziciju s koje se animiraju razlikujemo one koje se animiraju odozdo (ručne, štapne lutke) i odozgo (marionete na žici i na koncima). U ručne lutke ubrajamo ginjol-lutke, štapne lutke u više varijanti, lutke zijevalice i ostale specifične vrste ručnih lutaka kao npr. lutke sjene, gigantske lutke, plošne lutke.

Najpogodniji tipovi scenskih lutaka za igru djece su ginjol-lutke, štapne lutke, lutke sjene, lutke na prstima, marionete u najjednostavnijim oblicima (Glibo, 2000).

3.1. Karakteristike ručne lutke

Županić BeniĆ (2019) navodi da su ručne lutke jednostavne lutke zbog nezahtjevne izrade i animacije. Ručnu lutku biramo kada lik ili karakter puno govori ili kad se želimo koristiti lutkinim rukama tako da u njima držimo rekvizit. Odličan je izbor za početnike u lutkarstvu jer omogućuje lako uživanje djeteta i lutkara u lik. Dva su tipa ručnih lutaka - ginjol i zijevalice. Djeca ih posebno vole jer ih lako mogu animirati u igri. Ručne lutke su doživjele svoj procvat na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće zbog svoje jednostavnosti te su kao takve bile idealne za izvođenje predstava na ulici, među pukom dok je lutkarstvo bilo obiteljski zanat. Širile su ga lutkarske družine koje bi na trgovima, sajmovima, ulicama okupljale veći broj ljudi pred kojima su se postavljale prijenosne pozornice i izvodili igrokazi. Lutka je slobodno progovarala o različitim aktualnim temama neizravno i kroz metaforu, dajući ljudima snagu da se pobune protiv nepravde. Iz te igre ručnim lutkama rodila se tzv. „ulična komedija” u kojoj je glavni protagonist bio muški lik kojeg su krasile razne vrline: lijenost, lukavstvo, snalažljivost, glupost, prgavost. Zastupao je volju naroda te prkosio nepravednoj i ugnjetavačkoj vlasti što je dovodilo do zabrana javnog izvođenja predstava i progona. Lutkari su bili prisiljeni seliti se sa svojim pokretnim kazalištima po Europi. Protagonisti tih predstava imaju mnogo zajedničkih karakternih i idejnih sličnosti, mijenjana su jedino imena

likova. U Italiji je najpoznatija *Pulcinella*, u Engleskoj *Punch*, u Njemačkoj *Hanswurst*, u Rusiji *Petruška*, u Francuskoj *Polichinelle*, kasnije *Guignol*.

Slika 2. Crtež putujućih lutkara s prijenosnom pozornicom, Županić BeniĆ, M. (2009): *O lutkama i lutkarstvu* (preuzeto 21. 8. 2021.)

3.2. Ručna lutka - ginjol

Ginjol ili izvorno franc. *guignol* sinonim je za ručnu lutku iza čijeg naziva se krije mali lutak navučen na ruku animatora, okrugle glave, velikih očiju, prćastog nosa, crvenih obraza te širokog osmijeha. Kreirao ga je Laurent Mourguet. Karakterno su ga krasile dobrota, spremnost na pomoć prijatelju, domišljatost, brzopletost. Životna suputnica mu je supruga Madelon, a najbolji prijatelj Gnafron. Po povijesnim izvorima zastupao je radničku klasu i borio se za njena prava (Županić BeniĆ, 2009). „Sudbina ove lutke nastaje i nestaje u trenutku kad je navučena na ruku lutkara poput rukavice,

progovara sebi svojstvenim jezikom, jezikom lutke što ga razumiju svi ljudi, jer osjećaju da će to „biće” bez identiteta koje započinje svoj život na pozornici u jednom trenutku opravdati svrhu svog postojanja.” (Županić BeniĆ, 2009: 10).

Slika 3. Guignol sa ženom Madelon i prijateljem Gnafronom, Županić BeniĆ, M. (2009): O lutkama i lutkarstvu (preuzeto 21. 8. 2021.)

3.2.1. Anatomija ginjola

Ginjol ubrajamo u jednostavnu lutkarsku formu. Anatomija ginjola sastoji se od predimenzionirane glave, izraženih ruku i tijela (haljina koja pokriva ruku lutkara). Najizraženiji dijelovi su glava i ruke te su u odnosu na tijelo uvećani. Glava ginjola predimenzionirana je u odnosu na tijelo radi bolje uočljivosti. Klasične ginjol-lutke imaju naglašen karakter iskarikiran velikim nosom, ustima ili očima. Za glavu ginjola može poslužiti spužva, kaširani papir, loptica od stiropora koja će oživjeti animacijom lutkara. Ruke ginjola sastoje se od malih rukava haljine na koje su pričvršćeni uvećani

dlanovi. S njima ginjol može primiti rekvizit koji može biti čak i tri puta veći od same lutke, čime se postiže efekt komičnosti (Županić BeniĆ, 2009).

Kostim lutke je jednostavan i nenapadan što omogućuje veću izražajnost lutke. Materijal kostima je tkanina koja svojom mekoćom omogućava lutkaru pokretanje lutke. Lutkar kažiprstom pokreće njenu glavu, palcem u lutkinu lijevu ruku, a malim prstom. Karakteristika pokreta ginjol-lutke jest prenaplašenost, grubost. Fiksacijom svog pogleda na lutku, lutkar gleda umjesto nje čime postiže njenu uvjerljivost i dobiva povjerenje publike. Po položaju glave možemo prepoznati lutkino raspoloženje. Ako je glava opuštена prema naprijed prikazuje tugu, potištenost, žalost. Ako je glava nagnuta blago unatrag s podignutim nosom, stječe se dojam autoriteta, egocentričnosti. Ginjol rukama može izvoditi razne pokrete: pljeskanje ruku dočarava aplauz, mahanje rukom je pozdrav, raširene ruke pokazuju iznenađenje (Županić BeniĆ, 2009).

Slika 4. Ginjol-lutke, <https://www.astrejaplus.hr/proizvod/lutke-ginjol-crvenkapica-5-likova/> (preuzeto 22.08. 2021.)

Pokret također može biti popraćen zvukom, čime stvaramo iluziju da je lutka živa. Govor i glas ginjol-lutke trebaju biti primjereni njezinoj veličini i oslikavati njezin karakter. Veće lutke imaju dublji i sporiji govor, a manje su gipke, brže i piskutavog glasića (Županić BeniĆ, 2009).

Prostor igre za sve ručne lutke zove se lutkarska pozornica-kutija, koja je dovoljno visoka da iza nje stane čovjek- lutkar. Na njoj se nalazi prozor koji predstavlja prostor igre, a on je smješten iznad lutkareve glave. Lutkarska pozornica-kutija se sastoji od 3 sklopljiva paravana. Vrh i pozadina pozornice pokriveni su krpom, a stražnja strana je pomična radi lakšeg ulaska i izlaska lutkara. Sve lutke dolaze na pozornicu izranjajući odozdo i zaranjajući prema dolje na odlasku (Županić Benić, 2009).

3.3. Ručna lutka- zijevalica

Županić Benić (2019) opisuje zijevalicu kao ručnu lutku koju animiramo tako da ju navučemo na ruku, a prstima otvaramo i zatvaramo lutkina usta. Ovu lutku upotrebljavamo kad je kod karaktera najizraženiji govor ili kad sam govor nosi najveću poruku ili pouku. Njome možemo prikazati ljudske i životinjske likove, kao i izmišljena bića. Popularne su zbog svog specifičnog otvaranja usta, a publika se jednostavno i lako uživi u lutkin karakter koja doista „govori”. Njihova upotreba je uz ginjol-lutke najčešća u vrtićima, školama, kazalištu lutaka. Što se tiče složenosti, zijevalice mogu biti jednostavne, načinjene od čarape s našivenom dugmadi umjesto očiju, sve do složenih lutaka koje se upotrebljavaju u filmskoj i televizijskoj produkciji.

Slika 5. Lutke zijevalice, <http://dv-simaslina.com/svjetski-dan-kazalista/> (preuzeto 22. 8. 2021.)

Lutke Jima Hensona, tzv. mapeti, najpoznatiji su predstavnici ove vrste lutaka. Riječ *mapet* (engl. *muppet*) spoj je riječi *marionette* i *puppet*. Prepoznatljivi su po širokim ustima i izražajnim očima.

3.3.1. Anatomija zijevalice

Glavu zijevalice karakteriziraju izražajna usta koja su najistaknutiji dio lica. Napravljena su tako da se mogu otvarati i zatvarati pa lutka ostavlja dojam da govori. Tijelo ima mogućnost pomicanja ruku i nogu. Oči zijevalice su pomične, lutka može pogledati u smjeru gore-dolje, lijevo-desno, otvarati i zatvarati kapke. Kosa također može biti izražajan aspekt koju će lutka zbaciti ustranu ili imati posebnu frizuru u skladu s njezinim karakterom (Županić Benić, 2009). Ruka glumca lutkara otvara i zatvara usta lutke zijevalice i taj pokret publika doživljava kao govor. Ako zijevalica ima tijelo, ono je trodimenzionalno, s rukama i nogama koje se pomiču. Potrebna su dva usklađena animatora za njihovo pokretanje, jedan je zadužen za pokretanje glave i ruku, a drugi za noge. Tijelo nije bitan element kod ove vrste lutaka. Ako djeca animiraju zijevalicu, ona se sastoji od glave, a tkanina koja predstavlja vrat prekriva ruku do lakta.

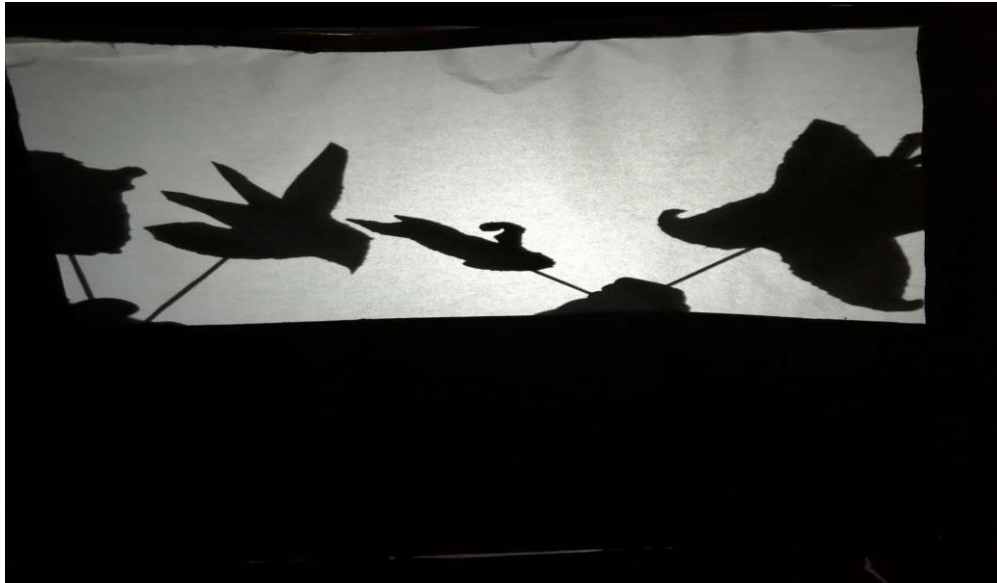
Županić Benić (2009) objašnjava kako lutkar pokreće zijevalicu rukom koja se nalazi unutar glave lutke. Njome otvara, zatvara usta ili pokreće oči, a drugom rukom pokreće tijelo. Lutkar drži zijevalicu iznad glave ili ispred tijela na paravanu i obučen je u tamnu odjeću radi veće izražajnosti lutke koju animira.

3.4. Lutke sjene

Sjene predstavljaju poetičan i imaginaran svijet koji može pomoći djeci prebroditi razne vrste strahova (Majaron i Kroflin, 2004).

Za lutku sjenu Županić Benić (2009) navodi da nije vidljiva kao objekt, već kao sjena, iluzija koju pruža izvor svjetlosti. Započinje svoj život u rukama animatora koji ju pokreće dok se publika s druge strana platna divi čarobnoj igri sjena. Ne imitira živo biće, već sjenu tog živog bića ili predmeta. Nalazi se kao premetnuti objekt između izvora svjetlosti i platna. Sastoji se od oblika lutke, svjetla i platna ili ekrana. Lutke sjene mogu biti izrađene od drveta, kartona, papirusa ili kože. Najčešće su

dvodimenzionalne, plošne, funkcioniraju poput pokretnih sličica te su ili transparentne ili tek siluete odnosno obrisi. Ovaj lutkarski izraz pogodan je za pričanje i prepričavanje djeci poznatih priča. Igra sjena ruku na zidu najjednostavniji je oblik jer sve što je potrebno za ovu izvedbu su platno, izvor svjetlosti i ruke (Vukonić-Žunić i Delaš, 2006). Na ovaj način stvaraju se sjene ljudskih i životinjskih silueta, a dinamiku osiguravamo izmjenom likova (orao postaje zec, zec se pretvori u psa, pas u čovjeka).

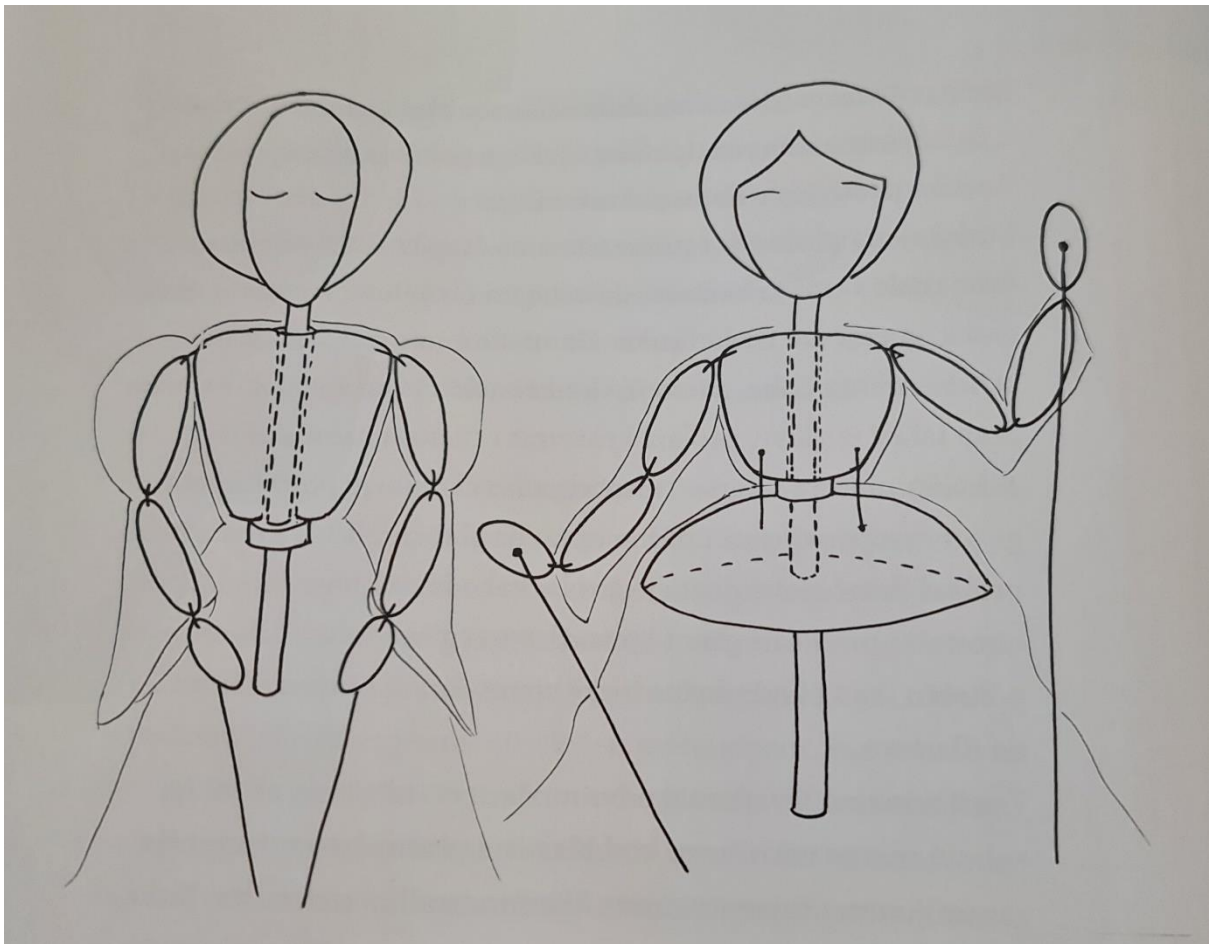

Slika 6. Kazalište sjena, <https://www.vrtic-vg.hr/ostanimodoma-jedna.asp?page=67>
(preuzeto 22. 8. 2021.)

Dvije su vrste lutaka sjena – prva se sastoji od transparentnih sjena izrađenih od prozirnih materijala (plastična folija, svila), a druga je izrađena od neprozirnih materijala (papira, karton, šperploča) koje na platnu reflektiraju samo tamne siluete. Nosivom žicom vodilicom kontrolira se tijelo lutke i ona mora biti dovoljno čvrsta kako bi podnijela težinu lutke i animaciju bez neželjena savijanja. Jednostavne lutke sjene imaju jednu glavnu kontrolnu žicu, dok se složene sastoje od vodilice koja prolazi kroz jednu nogu te je pričvršćena na glavu. Druga noga pričvršćena je tako da se pri pomicanju lutke njiše kao da hoda. (Županić Benić, 2009).

3.5. Štapna lutka- javajka

Pokrivka (1985) navodi da je glavni predstavnik lutaka koje se animiraju pomoću štapova - *javanka*, lutka koja potječe s otoka Jave. Na području Indonezije zove se *wayang golek* (trodimenzionalna štapna lutka) i često se upotrebljava u Kini i Japanu. Originalna lutka vajang, izrađena je od drva, a dugačak štap prolazi kroz tijelo te pokreće njenu glavu. Ruke se pokreću pomoću dva štapa koja su pričvršćena za šake (Glibo, 2000). „Javajka je trodimenzionalna štapna lutka koja se sastoji od tijela lutke i kontrolnog mehanizma koji čini štap, a koji pak pokreće glavu unutar koje je fiksiran prolazeći kroz trup lutke, te žice kojima se pokreću ruke.” (Županić BeniĆ, 2009: 75).

Slika 7. Anatomija javajke, Županić BeniĆ, M. (2009) *O lutkama i lutkarstvu* (preuzeto 22. 8. 2021.)

Kostim javajki detaljno je razrađen te djeluje raskošno i nakićeno. Izrazito realistično djeluju ženski likovi s krinolinama i haljinama. Kod muških likova također su detaljno razrađeni gornji dijelovi, a noge im nisu bitne. Klasičnu javajku animira se odozdo. Animator se nalazi iza paravana, jednom rukom drži štap te animira glavu, a drugom rukom drži žice kojima animira lutkine ruke (Županić BeniĆ, 2009).

3.6. Lutke na koncima- *marionete*

Naziv marioneta za lutku na koncu veže se uz veliki talijanski praznik *Festa delle Marie*. Praznik se održavao kao uspomena na 12 zarobljenih djevojaka od strane tršćanskih mladića, koje su oslobodili Venecijanci. Taj bi se dan kroz grad nosilo dvanaest djevojaka u svečanoj odjeći, no tijekom godina se broj djevojaka zbog financijskih troškova smanjivao. Zamijenile su ih velike drvene lutke imena *Maria di legno- drvene Marije*. Marionete su u ranijoj povijesti Europe bile upotrebljavane kako bi zabavile plemstvo na dvorima, a kasnije u svrhu crkvenih ceremonija i prikaza raznih biblijskih tema. Prema Županić BeniĆ (2019) marionetska kazališta predstavljala su Boga i Božju riječ običnom čovjeku u crkvi. Kasnije se sele iz crkve među puk po raznim sajmovima. Marionete su najviše prisutne u Češkoj, a među najpoznatijim likovima su nespretni otac Spejbl i njegov pametni sin Hurvinek.

Marionete uvelike ovise o fizičkoj i mehaničkoj komponenti kako bi poslužile svojoj svrsi reprodukcije živog bića. Vukonić-Žunić i Delaš (2006) razlikuju sicilijanske marionete ili lutke na žici, *kopf-schulter* (glava-ramena) i marionete s više konaca. Sicilijanska marioneta sastoji se od čvrste osnovne vodilice (šipke ili željezne žice) i lakše se animira zbog svoje jednostavnosti. Lutka *kopf-schulter* sastoji se od glave, vrata, ramena, ruku i tijela, nema noge, a animacija se postiže upotrebom križa i dodatnom vodilicom za ruke. Bitan aspekt njezinog tijela je tkanina jer se hodanje, ležanje ili sjedenje ostvaruju animacijom lutkina kostima. Marioneta s više konaca je figura u cjelini koja se sastoji od glave, trupa i nogu te je zadržala omjere čovjeka.

Slika 8. Spejbl i Hurvinek, <https://muzeum-loutek.cz/en/73-home/galerie-loutek-na-titulce/254-spejbl-and-hurvinek> (preuzeto 22. 8. 2021.)

3.6.1. Anatomija marionete

Marionete su lutke na koncima ili lutke koje pokreću konci. Najzahtjevnija su i najsloženija lutkarska forma. Sastoje se od tijela lutke, mehanizma za kontrolu i animaciju te niti konaca koji su pričvršćeni na kontrolni mehanizam i dijelove lutke. Tijelo je najčešće pojednostavljena kopija životinje, čovjeka ili izmišljenog lika. Visina tijela marionete kreće se od 45 do 75 centimetara. Duljina niti spojenih s lutke na kontrolni mehanizam ovisi o tome pokreće li je animator vodeći je ispred sebe ili s marionetskog mosta. Animator pomoću konaca pričvršćenih na lutku marionete i kontrolnog mehanizma pokreće dijelove lutke. Kako tvrdi Županić Benić (2019: 95): „Što su jednostavnije odnosno što manje konaca imaju, animacija je lakša. Jednostavne marionete od osam do deset konaca ili marionete koje imaju nosivu žicu koja prolazi kroz glavu moguće je pokretati samo jednom rukom”.

Majaron i Kroflin (2004) smatraju da marionete simboliziraju manipulaciju jer se njenom animacijom osoba nalazi iznad nje i prisiljava ju na kretanje. Dijete može instinktivno iskusiti društvene modele ponašanja, a ako mu se pruži prilika za animiranjem marionete ono će se naći u poziciji važne osobe u odnosu na lutku.

4. VAŽNOST LUTKE U ODGOJU DJECE

Humanistički usmjeren predškolski kurikulum tijekom odgojno-obrazovnog procesa usmjerava se na dijete, a ne na područja ili sadržaje obrazovanja. Naglasak je na razvoju dječje autonomije, tj. razvoju sposobnosti djeteta da samo odlučuje u granicama njegovih kompetencija i mogućnosti. U ustanovi predškolskog odgoja odgajatelji imaju povjerenje u dijete i njegove sposobnosti, uvažavaju, potiču djetetove ideje i razvijaju njegovu samostalnost u svim sferama života i rada u vrtiću. Samo samostalno dijete je slobodno u odlučivanju kad, s kim i s čim će se igrati, a tu je bitna i uloga lutke kao poveznica različitih sadržaja i aktivnosti koje obuhvaća određeni odgojni projekt ili tema (Miljak, 1996).

Sposobnost simboličke igre jedan je od najvažnijih djetetovih razvojnih koraka. Dijete će se igrati onih aktivnosti kojima svakodnevno svjedoči. Između druge i četvrte godine djeca se igraju jednostavnih aktivnosti odraslih osoba koje svakodnevno gledaju (hranjenje, kuhanje, uspavlivanje) te najviše koriste lutke djevojčica, dječaka ili životinja. Od četvrte godine nadalje dječja igra je sve maštovitija i zahtjevnija zahvaljujući većoj tjelesnoj snazi, motoričkoj spretnosti, bogatijoj mašti i razvijenijem govoru. U igri s lutkom djeca govore i nastupaju s likovima lutki upotrebljavajući razne geste, govor ne bi li dočarala ono što zamišljaju.

Slika 9. Simbolička igra s bebom, <https://hr.pour-femme.org/8880633-symbolic-game-let39s-pretend-that-this-is-why-it-is-important-for-children> (preuzeto 23. 8. 2021.)

Reprezentiranje emocionalnih stanja lika lutke pridonosi razumijevanju emocija tog lika i razvoju vlastitih emocija (Ivon, 2010). Autorica Kraljević (2003) ističe da samo lutka može toliko snažno zaokupiti dječju pažnju, pokrenuti lavinu emocija i kreativnost. Ona je neprocjenjivo i moćno sredstvo poticanja dječjeg spoznajnog, emocionalnog i socijalnog razvoja. Pokrivka (1985) objašnjava kako lutka svojom stimulacijom dovodi dijete u stanje ushita, uzbuđenosti i razigranosti čime se aktivira njegov emocionalni, misaoni i fantazijski svijet.

4.1. Lutka u poticanju dječjeg stvaralaštva

Dijete se u igri izražava stvaralački, inventivno i fleksibilno, a to su sve obilježja divergentnog mišljenja (Županić Benić, 2019). Prema Miljak (1996) stvaralački proces kod djece sastoji se od tri etape. U prvoj se etapi dijete upoznaje s predmetom, materijalom, oblikom, glasom ili pokretom. Istražuje, manipulira, promatra od čega je načinjeno, kako izgleda, što sve može napraviti s tim predmetom, materijalom. Dijete lutku promatra, opipava, baca, stišće, grli ili pokušava oživjeti. U drugoj etapi dijete ovladava uobičajenom upotrebom, načinom funkcioniranja predmeta, materijala glasa, pokreta. Ovdje već zamjećujemo izraze dječjeg stvaralaštva kao rezultat ograničenosti djetetovog iskustva. Dijete otkriva lutkine mogućnosti, razvija s njom monolog, dijalog ili govor kroz kazališnu formu. Odgojitelj već u jaslčkoj skupini potiče djecu na stvaralačke igre s lutkarskim elementima: od igre prstićima na rukama, lutkama od čarapa, vrećicama, sve do animacije igračaka maštovitim zgodama. U trećoj etapi dolazi do kreiranja novih kombinacija, pravila upotrebe, dorađivanja, provjeravanja i tu se primjećuje produkt dječjeg stvaralaštva jer lutka dobiva novu ulogu. U odgojno-obrazovnom radu zadovoljavamo se postizanjem druge etape u kojoj je uloga odgajatelja od presudne važnosti. Djetetovu maštu i kreativne uratke stimulirat ćemo usmjeravanjem djeteta na stvaralačke igre s lutkarskim elementima te animacijom istih (Ivon, 2010).

4.2. Važnost lutke u poticanju dječjeg govora

Govor kao psihička aktivnost čovjeka omogućuje mu da pomoću sustava simbola i znakova prenosi svoje mišljenje, osjećaje, znanja i potrebe drugim ljudima. Sazrijevanjem živčanog sustava u ranom djetinjstvu dolazi do razdoblja usvajanja govora. Samo adekvatnom stimulacijom dijete će početi koristiti urođene mogućnosti pa tako i razvoj govora (Čudina Obradović i sur., 2004). Kako tvrdi Ivon (2010: 59): “U igri lutkama govor se prirodno razvija i obogaćuje. Zbog svoje oživljavajuće komponente lutka spontano navodi dijete na govornu komunikaciju”. Spontanost u igri te komunikacija s drugom djecom, suigračima ili gledateljima doprinose razvoju govora i komunikacije.

Slika 10. Razgovor djevojčice i lutke bebe, <https://lafaboo.com/blog/bebe-lutke-razvoj-djece-175/> (pristupljeno 23. 8. 2021.)

U igri s lutkom i jezik postaje igra i predstavlja simbol kojim dijete izražava osjećaje i misli. Lutkarske predstave i igre značajno utječu na razvoj govora, ističe Ivon (2010).

Fizički izgled lutke motivira dijete na izmišljanje pogodnog glasa čime se pospješuje govorno izražavanje (Majaron, 2004). Vukonić- Žunič i Delaš smatraju da se lutka može izvrsno iskoristiti kod ispitivanja jezične razvijenosti djeteta, bogaćenja dječjeg rječnika, pričanja i pripovijedanja, svestranog aktiviranja djetetovih izražajnih mogućnosti i upoznavanja djeteta s jednostavnim oblicima dramskog stvaralaštva. Tijekom igre s lutkom dijete se igra riječima, okreće ih, ponavlja, mijenja im redoslijed te reproducira tekst koji je čulo od odrasle osobe. Važno je da odrasla osoba govori jasno i razgovijetno, punim rečenicama, standardnim hrvatskim jezikom.

4.3. Uloga lutke u poticanju dječje samostalnosti

Odrasle osobe djetetu predstavljaju model po kojem se treba ponašati. Na razvoj dječje samostalnosti utječu razumijevanje, tolerancija i poštovanje. Ako se djetetove želje i ideje poštuju, ono će naučiti uvažavati osjećaje i misli djece i odraslih oko sebe. Djeca najbolje uče kroz istraživanje i stjecanjem vlastitog iskustvenog doživljaja (Miljak, 1996).

Na razvoj djetetove autonomije najviše utječe:

- osjećaj za djetetove želje, afinitete, razvojnu razinu, stečena iskustva, stil učenja
- poštivanje djetetovih aktivnosti, inicijative i vizije
- oblikovanje poticajnog i razvojnog okruženja
- ohrabrivanje kreativne i ekspresivne potencijale
- stvaranje mogućnosti za djetetov izbor
- kreiranje uvjeta za djetetovu interakciju s drugom djecom
- gradnju i jačanje djetetova samopouzdanja i samopoštovanja (Babić, Irović, Kuzma, 1998, prema Ivon, 2010).

Djecu od najranije dobi treba poticati na samostalno odijevanje, obuvanje, hranjenje, odabir igračaka. Poticanje djetetove samostalnosti u ustanovi predškolskog odgoja moguće je vidjeti u mješovitim skupinama gdje starija djeca pomažu mlađima da usvoje nove pojmove, steknu nova znanja, razviju određene sposobnosti. Odgojitelju će u tu svrhu najviše pomoći lutka čije mišljenje djeca

prihvaćaju s velikim oduševljenjem. Lutka postaje posrednik između odgojitelja i djeteta te se pomoću nje brže i lakše socijalizira (Ivon, 2010).

4.4. Uloga lutke u poticanju dječje pozitivne slike o sebi

Slika o sebi samome se sastoji od:

- tjelesnog ja
- intelektualnog ja
- emocionalnog ja
- društvenog ja
- komunikacijskog ja (Ivon, 2010)

Ivon (2010) navodi da se slika o sebi razvija od rudimentarne svijesti i razumijevanja vlastitih unutarnjih stanja do ocjene samog sebe u periodu između šeste i sedme godine. Slika o sebi obuhvaća i svijest o vlastitoj različitosti od druge djece, ljudi. Dijete će se lakše prilagoditi svojoj okolini i kulturi u kojoj živi ako razvije pozitivnu sliku o sebi samome. Razvit će na ovaj način i svoju spoznajnu sposobnost te kooperativno ponašanje. Čudina-Obradović naglašava da je za uspjeh važnija pozitivna slika o samome sebi nego kvocijent inteligencije.

Slika 10. Dječak se gleda u ogledalo, <http://udrugaigra.hr/program/udrugaigra/> (pristupljeno 23. 8. 2021.)

Ako se dijete igra s lutkom, brže će shvatiti i vidjeti sebe kao jedinstveno biće čime gradi samopouzdanje i osjećaj bitnosti, upoznat će svoje tijelo, građu, razlike među djecom. Lutka djetetu olakšava uključivanje u grupu ili obraćanje prijateljima. Na odgojiteljima leži odgovornost da pomognu djeci u razvijanju pozitivne slike o sebi jer su oni ti koje djeca percipiraju kao osobe koje unose entuzijazam, ushićenje i veselje u sobu dnevnog boravka koristeći lutku u radu. Uz pomoć lutke, odgojitelj postaje životinja, princeza ili misteriozno biće, no osim pozitivnih likova dijete se suočava i s onima manje dobrima koji će mu pomoći u rješavanju problema. Kroz lutkarstvo kao grupnu aktivnost djeca će naučiti slušati jedna druge, čekati na red, poštovati ideje (Ivon, 2010).

5. LUTKA U RUKAMA ODGOJITELJA

Svako dijete je jedinstvena individua, a lutka može izgraditi most do svačijeg srca. Odgojitelj mora vjerovati u moć lutke, poznavati i razumjeti njenu važnost te koristiti njezin metaforički potencijal. Koristeći lutku u aktivnostima, odgojitelj može otkriti razne talente i sposobnosti svakog djeteta jer ona pobuđuje maštu i kreativnost (Majaron i Kroflin, 2004). "Promatranje 'kroz oči lutke' potaknut će spontanost djeteta koje će otkriti različite sposobnosti-govorne sposobnosti i komunikaciju, tjelesno-pokretne igre, glazbene sposobnosti itd., njegovu maštu, što ga veseli, čega se boji." (Ivon, 2010: 73.)

Poticaji za stvaralačke igre sa scenskim lutkama u predškolskoj ustanovi mogu proizlaziti i iz likovnih aktivnosti djeteta, doživljavanja umjetničkih djela, likovnih kreacija odgojitelja, znanja iz prirode i društvene sredine, navodi Pokrivka (1985). Suvremeni odgojitelj je osoba koja kao partner djeci u procesu učenja omogućuje razvoj konstruktivnog mišljenja, potiče djecu na razmišljanje i rješavanje problema, brine o djeci te im osigurava osjećaj pripadnosti. Ovakve karakteristike odgojitelja dolaze do izražaja ako mu se lutka pridruži u radu jer mu može olakšati uvid u djetetove probleme, lakšu komunikaciju, stvaranje atmosfere, spontanosti i razumijevanja djece. Lutka odgojitelju može pomoći uspostaviti verbalnu i neverbalnu komunikaciju, riješiti konflikt, predložiti drugu igračku ili aktivnost, potaknuti razvoj empatije i sposobnost uživanja. Djecu je važno poticati na igru koja ih uveseljava, a upravo će kroz nju odgojitelj najjednostavnije uputiti djecu na čistoću i izražajnost govora (Ivon, 2013). Odgojitelj pomoću lutke može lakše preusmjeriti djecu od ponašanja koja negativno utječu na odnose u vrtićkoj skupini. Najinteresantnija lutka može postati dosadnom, dok se ona najjednostavnijeg dizajna može pretvoriti u najčarobniju s mislima i osjećajima (Ivon, 2010).

Slika 11. Odgojiteljica i lutka, <https://dv-grlica.hr/2019/11/14/lutkarski-studio-kvak-u-dječjem-vrtiu-grlica/> (pristupljeno 24. 8. 2021).

Lutkarske aktivnosti koje odgojitelj koristi u radu su izrada lutke, smišljanje lutkarske predstave s djecom, osmišljavanje i dogovaranje oko uloga, izvedbe lutkarskih predstava, lutkarske igre. One potiču maštu, kreativnost, socio-emocionalni razvoj, samostalnost, govorni razvoj (Perić, 2009). Gledanjem dramatizacije, igranjem lutkom dijete će se inspirirati i biti potaknuto na izradu vlastite lutke i stvaranje vlastitih priča (Bastašić, 1990).

“Ni najsavršenije izrađena lutka ne može poslužiti u odgojno-obrazovnom procesu ukoliko ne oživi kroz igrokaz (čak i kroz vrlo kratku improvizaciju). Lutka ne smije biti beživotni izložak”. (Majaron i Kroflin, 2004).

Slika 12. Dijete i lutka, <https://www.suburble.com/2014/06/sock-puppet-love-exercising-imaginations.html> (pristupljeno 25. 8. 2021.)

“U prvoj fazi stvaranja lutkarskog teksta trebamo dotaknuti svijet mašte, moramo razbijati okvire standardne tematike i moramo poznavati dječji svijet da bismo mogli pisati za njega. Cilj promatranja dječjeg svijeta oko sebe znači naučiti ga čitati i pisati. Pisati za djecu znači duboko poznavanje dječjih psihofizičkih sposobnosti.” (Perić Kraljik, 2005: 1). U drugoj godini života dijete se može bojati separacije od majke, stranih lica, mraka, kiše, vjetra, tamnih boja, jakih zvukova. Trogodišnjaci i četverogodišnjaci povezano pričaju o nedavnim događajima i iskustvima, postavljaju pitanja: *zašto?*, *kada?*, *kako?*. Kod djeteta od 5 godina važno je poticati maštovitost i kreativnost u igri davanjem ideja za variranje „ što bi, kad bi...?“. Šestogodišnjaku je pričanje jednako važno kao i sama igra jer on zna dramatizirati priču, zna planirati kod rješavanja problema, prikupljati različita iskustva (Perić Kraljik, 2005).

6. PRAKTIČNI DIO RADA

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Izvanredni stručni studij Predškolskog odgoja, 3. godina

Akadska godina: 2020./2021.

Kolegij: Lutkarstvo i scenska kultura

Mentor: doc. art. dr. art. Breza Žižović

PRIPREMA ZA IZVOĐENJE AKTIVNOSTI U VRTIĆU

Tema: Ovčica Suzi i baka Branka

Studentica: Danijela Dobraš Bakić

Pula, 2021.

OPĆI PODACI

Dječji vrtić „Bakar“, podružnica DV „Škrljevo“

Broj djece: 12 (4 djevojčice i 8 dječaka)

Psihofizičke karakteristike djece: u skupini se nalazi 12-ero djece, 8 dječaka i 4 djevojčice. Nema djece s posebnim potrebama.

Odgojna skupina: jaslička skupina (1-2 godine)

Lokacija aktivnosti: soba dnevnog boravka

Odgojiteljica: Danijela Dobraš Bakić

STRUČNI PODACI

Prethodne aktivnosti

- slikovnica "Moje tijelo"
- pjesmica "Glava, ramena, koljena"
- manipuliranje didaktičko-senzornom pločom

CILJ AKTIVNOSTI:

Izvođenjem lutkarske improvizacije između Ovčice Suzi i bake Branke uz manipulaciju scenskim lutkama, razviti kod djece interes za lutke, maštu i kreativnost te poticati verbalno i neverbalno izražavanje.

Razvojne zadaće

a) Tjelesni, psihomotorički i zdravstveni razvoj

- Poticati kognitivni razvoj pažnje i pamćenja
- razviti koncentraciju i aktivno slušanje
- zadovoljiti potrebu za stvaranjem i istraživanjem
- manipulirajući lutkama utjecati na razvoj i usavršavanje preciznih pokreta, fine motorike ruke, šake i prstiju te koordinacije oko-ruka

b) Emocionalno-socijalni razvoj ličnosti

- razviti pojam o sebi
- razviti ljubav prema scenskoj lutki i izražavanju pomoću nje
- razviti strpljivost, pažljivost i upornost

c) Spoznajni razvoj

- usmjeriti pozornost na lutke radi širenja spoznaje o njihovim bitnim karakteristikama
- poticati simboličku igru lutkama
- proširiti aktivni rječnik te poticati govorno-jezičnu komunikaciju

d) Komunikacijsko-stvaralački razvoj

- poticati dječju radoznalost
- poticati razvoj slušne percepcije
- poticati upotrebu novih riječi

METODE RADA

- metoda razgovora
- metoda usmenog izlaganja
- metoda igre

SOCIJALNI OBLICI RADA

- Frontalni, individualni, grupni

ZAMIŠLJENI TIJEK AKTIVNOSTI

Jaslička skupina svakodnevno uči i usvaja aktivnosti poput higijenskih i kulturnih navika, održavanja urednosti sobe pospremanjem igrački i pribora nakon aktivnosti, usvajanja novih pojmova. Odlučila sam im kroz lutkarsku improvizaciju s Ovčicom Suzi i bakom Brankom pomoći u tom procesu učenja. Prije same lutkarske improvizacije listamo i čitamo slikovnicu "Moje tijelo". Djeca su jako znatiželjna, dodiruju slike, okreću stranice, pokazuju prstom prema određenom pojmu. Nakon toga djeci ću pustiti pjesmicu "Glava, ramena, koljena" gdje ćemo rukama dodirivati pojam tražen u pjesmici i plesati u ritmu. Sensorika je itekako bitna u ovom razvojnom periodu djece pa im pokazujem senzornu ploču koju mogu dodirivati i istraživati dok ja uzimam lutke i pripremam se za lutkarsku improvizaciju. Na senzornoj ploči se nalaze različite teksture, materijali i podražaji koji će potaknuti dječju znatiželju, stimulirati osjetila i razviti motoričke sposobnosti dok koordiniraju svoje pokrete. Nakon ovih aktivnosti, slijedi kratka lutkarska improvizacija.

Igrokaz

Baka Branka: *(veselo)* Dobar dan, kako se ti zoveš?

Ovčica Suzi: Bok svima, zovem se Suzi!

Baka Branka: Reci nam, Suzi, kako si danas?

Ovčica Suzi: Ja sam odlično, a vi, djeco? *(rukama pokazuje prema djeci)*

Baka Branka: Sviđa li ti se naša soba?

Ovčica Suzi: *(oduševljeno)* Jako! Šarena je, ispunjena igračkama i predivnom djecom.

Baka Branka: Hvala ti na lijepim riječima! Mi smo čuli da jako lijepo pjevaš, hoćeš li nam otpjevati pjesmicu po želji?

Ovčica Suzi: *(sretno)* Naravno! *(kreće pjevati i rukama pokazivati dijelove tijela)*

*“Glava, ramena, koljena i stopala,
glava, ramena, koljena i stopala
oči, uši, usta, nos,
glava, ramena, koljena i stopala!”*

Baka Branka: Bravo, može jedan pljesak za našu Suzi!

Ovčica Suzi: I jedan za dragu baku Branku!

Nakon lutkarske improvizacije, djeca spontano prilaze lutkama, žele ih dotaknuti, pipati, uzeti u ruke. Sviđa im se “vuneno tijelo” ovčice Suzi i “resasta” kosa bake Branke. Znatiželjni su, slušaju, gledaju i upijaju. S obzirom na to da se radi o jasličkoj dobi, aktivnost traje 15-ak minuta sukladno dječjoj koncentraciji.

Slika 13. Slikovnica za bebe! Moje tijelo,
<https://www.hocuknjigu.hr/proizvodi/knjige/knjige-za-djecu/slikovnice/slikovnica-za-bebe-moje-tijelo> (pristupljeno 27.8.2021.)

Slika 14. Senzorna ploča
Fotografirala: Danijela Dobraš Bakić

Slika 15. Odgojiteljica s lutkama

Slika 15. Dječak se igra s lutkama

Fotografirala: Danijela Dobraš Bakić

Slika 16. Dječak istražuje teksturu lica i kose lutke
Fotografirala: Danijela Dobraš Bakić

Slika 17. Dječak stavlja lutku na ruku i igra se s njom
Fotografirala: Danijela Dobraš Bakić

7. ZAKLJUČAK

Igra je izrazito važan dio zdravog odrastanja djeteta. Simbolička igra razvija različite mentalne procese- simboličku funkciju, maštu, kreativnost, razmišljanje, pamćenje, govor, socijalne kompetencije. Lutka je važno odgojno-obrazovno i terapeutsko sredstvo koje djetetu omogućava razvijanje emocionalnog, socijalnog, spoznajnog i estetskog doživljaja. Djeca će se s lutkom identificirati, podijeliti s njom svoje probleme ili strahove prije nego s odraslom osobom koja predstavlja autoritet. Korištenje lutke neophodno je u radu s djecom jer ona ima snažnije djelovanje na njih od riječi odgojitelja. Topla i iskrena povezanost djeteta i lutke odlična je motivacija za upotrebu scenske lutke u sobi dnevnog boravka predškolske ustanove. Na odgojiteljima stoji odgovornost da njome potiču kreativnost, stvaralaštvo i slobodno izražavanje.

Sjaj u očima, znatiželja i veselje djeteta reakcije su koje se uvijek dobiju kad se lutka upotrebljava u radu. Dijete u njoj vidi prijatelja koji ga neće povrijediti, koje će mu pomoći kad se osjeća tužno ili nesigurno. Igra s lutkom pogodna je za grupni rad s djecom jer omogućuje različite izražajne mogućnosti.

Lutku se treba koristiti kroz različite oblike aktivnosti, od izrade lutki, stvaranja predstave, odigravanja igrokaza, lutkarske improvizacije. U razgovoru s lutkom dijete će otkriti svoj svijet mašte, a odgojitelju dati dragocjene informacije o njegovom karakteru, željama i osjećajima.

Kroz provedenu aktivnost uvidjelo se da dijete lako i brzo uspostavlja komunikaciju sa scenskom lutkom koja ih privuče kao magični magnet i zove na igru, dodir, osmijeh, ples. Nije bilo djeteta koje nije znatiželjnim očima upijalo svaki pokret i zvuk koji su ovčica Suzi i baka Branka proizveli. Želja da ju dotaknu, opipaju, podragaju i probaju staviti na ruku prisutna je tijekom cijelog trajanja aktivnosti. Predivno je vidjeti kako scenska lutka oživljuje u njihovim rukama čineći ih aktivnim sudionicima, a ne samo pasivnim promatračima.

8. LITERATURA

KNJIGE

1. BASTAŠIĆ, Z. (1990) *Lutka ima i srce i pamet*. Zagreb: Školska knjiga.
2. COFFOU, V. (2004) *Lutka u školi*. Zagreb: Školska knjiga.
3. ČUDINA-OBRAĐOVIĆ, M. (1990) *Nadarenost: razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje*. Zagreb: Školska knjiga.
4. ČUDINA- OBRAĐOVIĆ, M., STARC, B., PROFACA, B., LETICA, M., PLEŠA, A. (2004) *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi-priručnik za odgojitelje, roditelje i sve koji odgajaju djecu*. Zagreb: Golden Marketing Tehnička knjiga.
5. GLIBO, R. (2000) *Lutkarstvo i scenska kultura*. Zagreb: „Ekološki glasnik“, Nakladničko tiskarsko poduzeće Zagreb.
6. IVON, H. (2010) *Dijete, odgojitelj i lutka*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
7. IVON, H. (2013) *Lutka u dječjem vrtiću (priručnik za odgojitelje)*. Split: Filozofski fakultet u Splitu- Odsjek za Predškolski odgoj
8. KRALJEVIĆ, A. (2003) *Lutka iz kutka*. Zagreb: Naša djeca.
9. MAJARON, E. i KROFLIN, L. (2004) *Lutka... divnog li čuda!*. Zagreb: Denona d.o.o.
10. MILJAK, A. (1996) *Humanistički pristup teoriji i praksi predškolskog odgoja*. Velika Gorica: Persona.
11. PERIĆ, M. (2009). *Dramske igre za djecu predškolske dobi: priručnik za odgojitelje*. Osijek: Učiteljski fakultet.
12. POKRIVKA, V. (1985.) *Dijete i scenska lutka*. Zagreb: Školska knjiga.
13. VUKONIĆ – ŽUNIČ J., DELAŠ B. (2006) *Lutkarski medij u školi*. Zagreb: Školska knjiga.
14. ŽUPANIĆ– BENIĆ, M. (2019) *Lutkarstvo i dijete (lutka, lutkar, lutkarstvo, umjetnost i dijete)*. Zagreb: Leykam international d.o.o.
15. ŽUPANIĆ– BENIĆ, M. (2009) *O lutkama i lutkarstvu*. Zagreb: Leykam international, d.o.o.

POPIS INTERNETSKIH IZVORA

1. KROFLIN, L. (2011) Upotreba lutke u proučavanju hrvatskoga kao inoga jezika. *Lahor-Članci i rasprave*. 2 (12), str. 197.-209.
2. PERIĆ KRALJIK, M. (2005). Pisanje lutkarskih igrokaza za dječje vrtiće. *Život i škola*. LI (14), str. 116.-125.
3. ŠIMUNOV, M. (2008) Lutkarski igrokazi nepresušani su izvor dječjeg stvaralaštva. *Metodički obzori*. 3 (2), str. 82.-99.

9. POPIS SLIKA

1. Slika 1. Scenske lutke, <https://www.profil-klett.hr/lutka-prijatelj-i-suradnik-u-ucenju> (preuzeto 21. 8. 2021.)
2. Slika 2. Crtež putujućih lutkara s prijenosnom pozornicom, Županić BeniĆ, M. (2009) *O lutkama i lutkarstvu* (preuzeto 21. 8. 2021.)
3. Slika 3. Guignol sa ženom Madelon i prijateljem Gnafronom, Županić BeniĆ, M. (2009) *O lutkama i lutkarstvu* (preuzeto 21. 8. 2021.)
4. Slika 4. Ginjol-lutke, <https://www.astrejaplus.hr/proizvod/lutke-ginjol-crvenkapica-5-likova/> (preuzeto 22. 8. 2021.)
5. Slika 5. Lutke zijevalice, <http://dv-simaslina.com/svjetski-dan-kazalista/> (preuzeto 22. 8. 2021.)
6. Slika 6. Kazalište sjena, <https://www.vrtic-vg.hr/ostanimodoma-jedna.asp?page=67> (preuzeto 22. 8. 2021.)
7. Slika 7. Anatomija javajke, Županić BeniĆ, M. (2009) *O lutkama i lutkarstvu* (preuzeto 22.08.2021.)
8. Slika 8. Spejbl i Hurvinek, <https://muzeum-loutek.cz/en/73-home/galerie-loutek-na-titulce/254-spejbl-and-hurvinek> (preuzeto 22. 8. 2021.)
9. Slika 9. Simbolička igra bebom, <https://hr.pour-femme.org/8880633-symbolic-game-let39s-pretend-that-this-is-why-it-is-important-for-children> (preuzeto 23. 8. 2021.)
10. Slika 10. Dječak se gleda u ogledalo, <http://udrugaignra.hr/program/udrugaignra/> (pristupljeno 23. 8. 2021.)
11. Slika 11. Odgojiteljica i lutka, <https://dv-grlica.hr/2019/11/14/lutkarski-studio-kvak-u-djejem-vrtiu-grlica/> (pristupljeno 24. 8. 2021.)
12. Slika 12. Dijete i lutka, <https://www.suburble.com/2014/06/sock-puppet-love-exercising-imaginations.html> (pristupljeno 25. 8. 2021.)
13. Slika 13. Slikovnica za bebe! Moje tijelo, <https://www.hocuknjigu.hr/proizvodi/knjige/knjige-za-djecu/slikovnice/slikovnica-za-bebe-moje-tijelo> (pristupljeno 27. 8. 2021.)
14. Slika 14. Senzorna ploča (Fotografirala: Danijela Dobraš Bakić)
15. Slika 15. Odgojiteljica s lutkama

- 16.Slika 16. Dječak istražuje teksturu lica i kose lutke (Fotografirala: Danijela Dobraš Bakić)
- 17.Slika 17. Dječak stavlja lutku na ruku i igra se s njom (Fotografirala: Danijela Dobraš Bakić)

SAŽETAK

Cilj završnog rada je stvoriti pregled spoznaja vezanih uz lutku i njenu važnost u odgoju djece. Igra je prva i osnovna aktivnost djeteta koja utječe na njegov psihofizički razvoj. Dijete je od svog ranog djetinjstva emotivno vezano za lutku koja mijenja ulogu od prijelaznog objekta kod odvajanja s majkom do igračke kojom dijete manipulira, istražuje, razvija se. Igre s lutkom potiču koordinaciju pokreta, motoriku, mimiku, govor, obogaćuju djetetov rječnik. Igranjem s lutkama u vrtićkoj skupini djeca razvijaju sposobnost suradnje s vršnjacima, stvaraju pozitivnu sliku o sebi te samopouzdanje.

Ključni pojmovi: lutka, dijete, scenska igra, lutkarsko kazalište, odgojitelj

SUMMARY

The aim of the final work is to create an overview of knowledge related to the puppet and its importance in raising children. Play is the first and basic child activity that affects his psychophysical development. From its early childhood, child is emotionally attached to the puppet that changes its role from transitional object during separation from the mother to a toy that child manipulates with, explores and grows with it. Playing with puppets develops coordination of movements, motor skills, facial expressions, speech, and enriches child's vocabulary. By playing with puppets in the kindergarten group, children develop the ability to cooperate with peers and create positive image of themselves and self-confidence.

Key concepts: a puppet, a child, a stage play, a puppet theatre, an educator